

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2022. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.12>
УДК 657

О. В. Фоміна,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4962-3298>*

С. М. Семенова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7250-7482>*

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ЄС

O. Fomina,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Accounting and
Taxation, State University of Trade and Economics, Kyiv*

S. Semenova,

*Ph D in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Accounting and Taxation, State University of Trade and Economics, Kyiv*

CRYPTOCURRENCY AS AN OBJECT OF ACCOUNTING IN UKRAINE AND THE EU

Стаття присвячена дослідженню сутності криптовалюти як об'єкта обліку й можливостей застосування МСБО та МСФЗ для розкриття інформації у фінансовій звітності згідно з сучасною діловою практикою в

Україні та ЄС. За оцінками експертів, криптовалютний ринок сягає 982 млрд дол., а кількість криптовалютних проектів налічує понад 20 тис. У 2022 р. Україна посіла третє місце у світовому рейтингу за рівнем впровадження криптовалюти у господарській активності. Спостерігається тенденція до зростання обсягів транзакцій з використанням криптовалюти у приватній та корпоративній сферах. Неоднозначність підходів до визначення сутності криптовалюти та її розуміння як об'єкта бухгалтерського обліку, відсутність чітких положень та інструкцій суттєво ускладнюють процес відображення в обліку і звітності інформації про криптовалюту, стримуючи її популярність та можливості використання. В ЄС вперше на міжнародному рівні було запропоновано нормативну базу для регулювання ринку криптоактивів. Окремі юрисдикції в ЄС вже мають власні законодавчі документи, проте вони досі залишаються неузгодженими. Європейська консультативна група з фінансової звітності ініціювала обговорення проблем обліку криптоактивів для власників та емітентів, проте наразі вони обмежились лише доповненнями щодо методики обліку нематеріальних активів і розкриття інформації у звітності. Було детально проаналізовано можливості застосування міжнародних стандартів обліку та звітності для визнання криптовалюти активом, грошовими коштами, електронними грошима, депозитом, еквівалентами грошових коштів, валютними цінностями, фінансовим інструментом, цінними паперами, немонетарним активом, запасами, нематеріальним активом. Запропоновано визначення криптовалюти як об'єкта обліку та подальші перспективи покращення гнучкого підходу у застосуванні стандартів обліку і розкриття інформації у звітності.

The article is devoted to the study of the essence of cryptocurrency as an accounting object and the possibilities of applying IAS and IFRS for the disclosure of information in financial reporting in accordance with modern business practices in Ukraine and the EU. According to expert estimates, the cryptocurrency market reaches \$982 billion, and the number of cryptocurrency projects is over 20,000. In

2022, Ukraine took third place in the world ranking by the level of adoption of cryptocurrency in economic activity. There is a tendency to increase the volume of transactions using cryptocurrency in the private and corporate spheres. The ambiguity of approaches to defining the essence of cryptocurrency and its understanding as an accounting object, the lack of clear provisions and instructions significantly complicate the process of displaying information about cryptocurrency in accounting and reporting, restraining its popularity and opportunities for use. In the EU, for the first time at the international level, a regulatory framework for the regulation of the crypto-assets market was proposed. Individual jurisdictions in the EU already have their own legal documents, but they still remain inconsistent. The European Advisory Group on Financial Reporting has initiated a discussion of cryptoasset accounting issues for owners and issuers, but so far they have been limited to additions to the methodology of accounting for intangible assets and disclosure of information in reporting. The possibilities of applying international accounting and reporting standards to recognize cryptocurrency as an asset, cash, electronic money, deposit, cash equivalents, currency values, financial instrument, securities, non-monetary asset, reserves, intangible asset were analyzed in detail. The definition of cryptocurrency as an accounting object and further prospects for improving a flexible approach in the application of accounting standards and disclosure of information in reporting are proposed.

Ключові слова: криптовалюта; біткоїн; криптоактиви; цифрові активи; криптооблік; облік; фінансова звітність; Україна; ЄС.

Keywords: cryptocurrency; bitcoin; crypto assets; digital assets; crypto accounting; accounting; Financial Statements; Ukraine; EU.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності змінюються та адаптуються

відповідно до потреб ринку, проте досі регулюють не всі аспекти господарського життя, зокрема використання криптовалюти. На сьогодні в жодному стандарті не передбачено визначення або чіткого механізму відображення в обліку і звітності інформації про наявність та використання криптовалюти. Більше того, визначення сутності криптовалюти як об'єкта обліку, її правовий статус серед країн і урядів ЄС та України на сьогодні залишаються дискусійними й не врегульованими.

Глобальне впровадження криптовалюти досягло свого поточного історичного максимуму ще у II кварталі 2021 року [1, 2], з того часу впровадження рухалось хвилями, проте інвестування у цифрові активи не зменшує своєї популярності та привабливості як для приватних, так і для корпоративних користувачів. Завдяки блокчейн-криптографії та використанню цифрової книги, криптовалюта є надійним та конфіденційним способом здійснення розрахунків за товари і послуги, інвестування, заощадження та інших операцій, достатньо захищених від хакерів й стійких до кібератак. В Європі визнають наявні ризики для користувачів в частині обігу і використання криптовалюти, зокрема, в контексті боротьби з відмиванням грошей, що підкреслює необхідність на законодавчому рівні закріпити вимоги і рекомендації для покращення моніторингу діяльності установ з криптовалютними активами та практики розкриття інформації споживачам для прийняття ними ефективних рішень [3]. Правовий статус криптовалюти в Україні залишається невизначеним. Національний банк не гарантує і не забезпечує криптовалюту, її обіг здійснюється через біржі та криптомати. Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, не пропонують правових основ регулювання обігу та відображення в обліку і звітності наявності й використання криптовалюти, спираючись на те, що складна правова природа криптовалют досі не дозволяє їх визнати ні грошовими коштами чи валютою, ні платіжним засобом іншої країни, валютною цінністю, ні електронними грошима, цінними паперами чи

грошовим сурогатом [4]. Поряд з усіма перевагами, використання криптовалюти пов'язане зі значними ризиками і занепокоєнням з боку урядів, оскільки децентралізація, відсутність регулювання і контролю сприяють значним коливанням вартості, волатильності ринку, шахрайству та іншій незаконній діяльності [5]. Поряд з цим, не зважаючи на всі ризики, такі галузі як охорона здоров'я, страхування, урядові, фінансові та державні органи продовжують досліджувати переваги технології блокчейн для підвищенні безпеки розрахунків, автоматизації транзакцій та їх проведення у безпечний і конфіденційний спосіб, що робить розуміння криптовалюти як об'єкта обліку ще більш цінним і актуальним.

Оскільки криптовалюта набуває все більшого поширення і перетворюється на звичний інструмент для транзакцій та інвестицій, бухгалтерам необхідно розуміти й правильно класифікувати криптовалюту як об'єкт обліку відповідно до міжнародних принципів і стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема використання криптовалюти в сучасних розрахунках і діловій практиці набуває все більшої актуальності. Загалом визначенню сутності криптовалюти та особливостям її обігу в Україні та ЄС присвятили свої праці відомі науковці: Н.П. Теслюк, О.В. Жулин, Я.Я. Назаренко, А.В. Куїмова [6], В.В. Рисін, М.В. Рисін, І.В. Федюк [7], О.М. Шевченко [8], К. Tretina і В. Curry [9], К. Lannoo [10]. Проблеми відображення в обліку операцій з криптовалютою досліджували: В.А. Фостолович [11], В.М. Костюченко, А.М. Малиновська, А.В. Мамонова [12-13], О.А. Мошковська, О.А. Августова, О.М. Ромашко, Д.В. Головіна [14], О.М. Шпирко [15]. Оцінка альтернатив криптовалютного обліку представлена в праці R. Subaciene та N. Kurauskiene [16]. Особливості оподаткування операцій з криптовалютами розкривають М. Загрядська [17], К.-W. Kim, S.-M. Lee, S.-Y. Kim, D.-W. Jung, E.-S. Jee [18]. Огляд можливостей використання криптоактивів розкрито у [19] та регулювання їх обігу в ЄС і усьому світі висвітлюють V. Ferrari [20], І. Ковова [21], С.В. Скрипник, Г.В. Головач, І.В. Шепель [22]. Не зважаючи на значну кількість напрацювань, незмінно зростаюча увага до

криптовалюти, неврегульованість правового статусу її використання в Україні та ЄС, неоднозначність у трактуванні сутності даного поняття, неузгодженість підходів щодо відображення в обліку підтверджують актуальність та потребу у поглибленому дослідженні криптовалюти як об'єкта бухгалтерського обліку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження сутності криптовалюти як об'єкта обліку, характеристика міжнародних стандартів фінансової звітності щодо можливості відображення в обліку і розкриття інформації про криптовалюту згідно з діловою практикою в Україні та ЄС у сучасних умовах ведення бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На сьогодні існує понад 20 000 криптовалютних проектів, які представляють весь криптовалютний ринок на 982 мільярди доларів [9]. Перше місце серед криптовалют належить Bitcoin (BTC), ринкова капіталізація якого за даними станом на 1 вересня 2022 року складає 383 млрд дол. Завдяки надійності й захищеності від шахраїв, а також поширенню бренду вартість одного біткоіна зросла від ціни у травні 2016 р. у 500 доларів до 19 989 доларів США у вересні 2022 р. (майже на 3900%) [9]. На другому місці – криптовалюта Ethereum (ETH) з капіталізацією у 192 млрд дол., яка також зазнала зростання на 14155% за останні 6 років і у вересні її ціна складає 1568 дол. США. Третє місце займає Tether (USDT) з капіталізацією у 67 млрд дол., яка, на відміну від попередніх двох криптовалют, є стейблкойном (stablecoin), тобто має забезпечення фіатними валютами (долар США та євро) і гіпотетично зберігає вартість, що дорівнює одному з цих номіналів. Це дозволяє забезпечити вищу стабільність ціни та відповідно популярність серед інвесторів, які побоюються високої волатильності інших монет. Перелік 10 криптовалют за найвищим рівнем капіталізації за даними на 1 вересня 2022 р. представлено на рисунку 1:

Рис. 1. ТОП-10 криптовалют на рівнем капіталізації станом на 1 вересня 2022 р., у млрд дол. США

Джерело: складено за даними [9]

Криптовалюти, які перебувають на світовому ринку, різняться не тільки рівнем капіталізації, ціною, а й часом впровадження, етапом життєвого циклу, призначенням, природою забезпечення, сферою та регіоном використання. Аналітичні дослідження, проведені Chainalysis [2], дозволили визначити країну, у якій більшість людей вкладають найбільшу частку своїх коштів у криптовалюту, обсяги криптовалютних транзакцій для різних служб і протоколів, на основі чого було проведено ранжування 146 країн світу, серед яких Україна у 2022 році зайняла третє місце (таблиця 1). В оцінках було використано методику, яка виділила країни, у яких непрофесійні та індивідуальні інвестори (та децентралізовані фінансові ринки) найбільше використовують цифрові активи. Вартість криптовалюти на біржі, зважена за паритетом купівельної спроможності (purchasing power parity), дозволила оцінити кожену країну за криптовалютною активністю з урахуванням середніх статків людини та вартості грошей у межах країни [2].

Таблиця 1. Місце України у списку ТОП-20 країн за Глобальним індексом впровадження криптовалют у 2022 році

Країна	Рейтинг країни	Загальна оцінка індексу	Централізоване ранжування цінності послуг	Ранг централізованих роздрібних послуг	Рейтинг обсягів торгівлі на P2P-біржах	Вартість криптовалюти в мережі (зважена цінність DeFi)	Роздрібна вартість DeFi
В'єтнам	1	1,000	5	5	2	7	6
Філіппіни	2	0,753	4	4	66	13	5
Україна	3	0,694	6	6	39	10	14
Індія	4	0,663	1	1	82	1	1
США	5	0,653	3	3	111	3	2
Пакистан	6	0,609	10	10	50	22	16
Бразилія	7	0,562	7	7	113	8	7
Тайланд	8	0,560	12	12	61	5	3
...							
Великобританія	17	0,473	14	14	71	12	11
...							

Джерело: складено за The 2022 Global Crypto Adoption Index Top 20 [2]

Отримані висновки свідчать про те, що половина ТОП-20-ки – це країни з доходом нижче середнього (згідно з критеріями, визнаними Світовим банком), що вказує на помітне зростання попиту серед користувачів на криптовалюту як інструменту здійснення грошових переказів, збереження заощаджень, отримання додаткового доходу. Також зростає популярність ігор на основі криптовалюти – стартапів на основі криптоігор, як наприклад, у В'єтнамі [2]. В Україні криптовалюта відіграла значну роль у фінансуванні потреб ЗСУ, гуманітарних цілей, підтримки біженців та внутрішньо переміщених осіб. Було навіть створено першу волонтерську криптомонету UAF – Ukrainian Army Forces coin [23]. Крім того, стрімке зростання обсягу операцій в криптовалюті, інвестування в криптоактиви пов'язане з різкою інфляцією, нестабільністю та обмеженнями на внутрішньому фінансовому ринку, які мали місце в Україні з початку війни, розпочатої рф.

В Україні Законопроект «Про віртуальні активи», підписаний 17.02.2022 р., досі не набрав чинності, у тому числі через повномасштабну війну рф проти України. Вказаний Законопроект в цілому пояснює рамкові правила використання криптовалюти і не надає конкретного визначення даного поняття – лише опосередковано через термін «віртуальний актив», під яким розуміється

нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі, може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав. Прийняття Законопроекту потребує узгодження та відповідних доповнень до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Податкового кодексу України, що допоможе вивести операції з криптовалютою з сірої зони й стимулюватиме використання переваг крипторозрахунків як всередині країни, так і з зовнішніми контрагентами, зокрема в ЄС.

Європейська комісія та Європейський центральний комітет [3] визначають криптовалюту як криптоактив, що означає актив, який:

- залежить насамперед від криптографії та технології розподіленої мережі (DLT) або аналогічної технології як частини її сприйнятої або невід'ємної цінності;
- не випускається і не гарантується центральним банком чи державним органом;
- може використовуватись як засіб обміну, для інвестиційних цілей або для отримання доступу до товарів та послуг.

Термін «криптоактив» був обраний відповідно до термінології, вживаної міжнародними органами стандартизації (BCBS та FSB) [3]. В ЄС криптоактиви не визнаються як фіксовані гроші, депозити або «інші повернення коштів», проте на рівні нормативно-правового регулювання залишається дискусійним можливість криптовалюти відповідати вимогам «електронних грошей» [24] або класифікувати їх як фінансові інструменти, особливо зважаючи на збільшення сфери використання криптовалюти, у тому числі протягом життєвого циклу даного активу та застосування в облікових підходах превалювання сутності над формою [25]. Власне, з грецького «kryptos» означає таємний, прихований, що вказує на важливу характеристику використання криптовалюти — конфіденційність ініціатора, отримувача та суми операції, що вирізняє її серед інших активів і платіжних інструментів.

Криптовалюта – це нематеріальний цифровий токен, який записується за допомогою інфраструктури розподіленої книги, яку називають блокчейном [1]. При цьому дані токени надають різні права використання, тому криптовалюта може використовуватись як засіб обміну, надавати права на використання активів чи послуг, представляти інтереси власності. Токени належать певному суб'єкту, який володіє ключем, що дозволяє створювати нові записи у книзі, доступ до якої може змінювати або перепризначати право власності на маркер. На відміну від ключів до блокчейн, самі маркери не зберігаються в інформаційних системах підприємства чи організації. Саме ключі представляють собою конкретні обсяги цифрових ресурсів, які можна контролювати та контроль щодо яких можна передавати третім особам [1].

Неоднозначність підходів до розуміння сутності криптовалюти, зокрема як об'єкта бухгалтерського обліку (рисунок 2), відсутність чітких положень ускладнюють процес відображення в обліку і звітності інформації про криптовалюту, вимагаючи застосування професійного судження бухгалтера.

Робота з розвитку стандартів обліку і звітності наразі триває. Європейська консультативна група з фінансової звітності (European Financial Reporting Advisory Group – EFRAG) опублікувала документ для обговорення під назвою «Облік криптоактивів (зобов'язань): перспектива власника та емітента» (Accounting for Crypto-Assets (Liabilities): Holder and Issuer Perspective) [26] для оцінки отриманих відгуків і пропозицій та розробки рекомендацій для IASB – Ради з МСФЗ. Серед основних напрямків оновлення стандартів визначено зміни до МСБО 38, які дозволять оцінювати криптоактиви та нематеріальні активи за справедливою вартістю через прибутки та збитки, а також доповнення вимог щодо розкриття інформації для емітентів та держателів криптовалюти [27]. Вимоги для обліку і звітності емітента криптоактивів виправдано зможуть врегулювати багато спірних питань та знизити ризики від використання криптовалюти [28], сприяти її розвитку й легалізації в подальшому.

Нова редакція Концептуальної основи фінансової звітності [29] у визначенні активів замінює очікування надходження економічних вигод у майбутньому, як обов'язкового критерію їх визнання, на розуміння активу як економічного ресурсу – права, що може принести економічні вигоди. Це сприяє кращому розумінню криптовалюти як активу. Проте у застосуванні міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) для обліку криптовалюти залишаються неточності і суперечності.

Рис. 2. Трактуювання сутності криптовалюти

Джерело: складено на основі [1, 5, 12, 14, 20, 22, 26]

Не зважаючи на те, що криптовалюту подекуди розглядають як форму цифрових грошей і відповідно на практиці в деяких операціях приймають у вигляді оплати, її не можна обліковувати як еквіваленти грошових коштів (або валюти, не дивлячись на те, що це є частиною назви), облік яких регулюється МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [30] та МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [31]. На відміну від еквівалентів грошових коштів, криптовалюту не завжди можна легко обміняти на будь-які товари, роботи чи послуги, оскільки вона поки не є широковживаним загальновизнаним засобом

обміну в усіх країнах світу і тим більше її правовий статус не затверджено на рівні законного платіжного засобу. Наразі, Сальвадор є єдиною країною, яка юридично закріпила статус криптовалюти (Bitcoin) як законного платіжного засобу [32]. Також криптовалюта не може виступати у якості функціональної валюти для представлення і перерахунку показників звітності.

МСБО 7 чітко визначає еквіваленти грошових коштів як короткострокові високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відповідні суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості [30]. Отже, криптовалюта як об'єкт обліку не відповідає ознакам еквівалентів грошових коштів, оскільки вона не може перебувати у формі абсолютної ліквідності, вільно конвертуватись за будь-яких обставин і найголовніше – через її залежність від суттєвого коливання ціни та відповідно ризиків зміни вартості. Тому МСБО 7 не застосовується для обліку криптовалюти.

З іншого боку, криптовалюта не відповідає також і визначенню фінансових інструментів й не може обліковуватись як фінансовий актив за справедливою вартістю через прибуток або збиток згідно з вимогами МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [33]. Це пов'язано з тим, що криптовалюта не представляє собою грошові кошти, частку в капіталі іншого підприємства, договір, який встановлював би право чи зобов'язання сплатити або отримати грошові кошти чи інший фінансовий інструмент. При відсутності контракту, криптоактив не є фінансовим інструментом. Таким чином, криптовалюта не має властивостей боргових або пайових цінних паперів, не представляє частку у зареєстрованому (статутному) капіталі господарюючого суб'єкта, і відповідно не може обліковуватись як фінансовий інструмент.

Серед усіх об'єктів обліку криптовалюта найближче відповідає визначенню нематеріальних активів за МСБО 38 «Нематеріальні активи» [34]. Згідно з міжнародними стандартами, нематеріальний актив представляє собою немонетарний актив, який не має фізичної субстанції (форми) та може бути ідентифікований [34]. Процес ідентифікації для нематеріального активу дуже важливий, він означає: 1) можливість відокремлення або відділення від суб'єкта

господарювання з метою продажу, обміну, передачі, ліцензування, оренди тощо, та 2) виникнення в результаті договірних або інших юридичних прав. У той же час, криптовалюта відповідає розумінню немонетарного активу, який визначено в МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [35]. Згідно з даним стандартом, важливою ознакою немонетарного активу є відсутність права отримати або сплатити щось у фіксованій чи визначеній кількості одиниць валюти.

Отже, криптовалюта відповідає визначенню нематеріального активу за МСБО 38, тому що її можна відокремити від власника і продати або передати окремо, та немонетарного активу за МСБО 21, оскільки вона не дає власнику права отримати фіксовану або визначену кількість грошових одиниць.

Можливість торгувати криптовалютою на біржі та приймати участь в бізнес-угодах надають підприємству очікування в отриманні майбутніх економічних вигод. Проте зважаючи на значні коливання вартості самої криптовалюти, за своїм економічним змістом вона не відповідає класичному розумінню грошей або їх еквівалентів. Використання цифрових (інформаційних) технологій й відсутність фізичної субстанції все більше схиляють криптовалюту до класу нематеріальних активів.

Згідно з МСБО 38 [34], нематеріальні активи в системі обліку оцінюють за собівартістю при первісному визнанні та в подальшому за собівартістю з вирахуванням накопиченої амортизації, або переоціненою вартістю, якщо для конкретного виду криптовалюти існує активний ринок. Тому бухгалтер має застосувати своє професійне судження у виборі моделі переоцінки або моделі за собівартістю для обліку криптовалюти та операцій з нею.

Оскільки для криптовалюти, як правило, існує активний ринок та помітна динаміка коливання вартості, в обліку більш доцільно використовувати модель переоцінки. За МСБО 38, суму дооцінки визнають в іншому сукупному доході та накопичують у складі власного капіталу. При цьому збільшення переоцінки необхідно визнавати у прибутку або збитку у межах попереднього зменшення переоцінки того самого активу, що попередньо було визнано у прибутку чи

збитку. Збиток від уцінки також визнають у прибутку чи збитку, проте зменшення необхідно визнавати в іншому сукупному доході в межах кредитового сальдо у дооцінці даного активу.

Якщо в обліку використовується модель переоцінки, то під час визначення справедливої вартості криптовалюти слід застосовувати положення МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» [36]. Згідно з даним стандартом, справедлива вартість – це ринкова вартість, а не оцінка з урахуванням специфіки суб'єкта господарювання. За наявності простійної торгівлі криптовалютами та укладання угод за її участю, обґрунтовано стверджувати про існування активного ринку. Відповідно ціна криптовалюти на активному ринку визначатиме її поточну справедливую вартість, що буде використовуватись для застосування моделі переоцінки для обліку поточних операцій та на дату складання звітності.

Ще одним важливим моментом для обліку криптовалюти є можливість визначення терміну корисного використання або визнання його невизначеним чи необмеженим. За своєю сутністю криптовалюта має невизначений строк корисного використання, тобто немає конкретного обмеження періоду, протягом якого даний актив принесе чисті надходження грошових коштів для суб'єкта господарювання. Криптовалюта як нематеріальний актив з невизначеним строком використання, згідно з МСБО 38, не підлягає амортизації, проте підлягає переоцінці або тестуванню на предмет знецінення не рідше ніж раз на рік.

Поряд з цим, залежно від бізнес-моделі суб'єкта господарювання та цілей використання, криптовалюта в обліку та звітності може розглядатись як частина запасів. МСБО 2 «Запаси» [37] застосовується також до запасів нематеріальних активів. Згідно зі стандартом, запасами визначаються активи, які утримуються для продажу в ході звичайного ведення бізнесу, перебувають в процесі виробництва або існують у формі основних і допоміжних матеріалів для споживання під час виробництва чи надання послуг [37]. Якщо підприємство утримує криптовалюту для продажу в ході звичайної діяльності,

то її можна обліковувати як запаси. У цьому разі, це вимагало б визнання запасу за меншою з двох оцінок: собівартістю або чистою вартістю реалізації. Якщо підприємство виступає як брокер і займається торгівлею криптовалютами, то за МСБО 2, його запаси слід оцінювати за справедливою вартістю мінус витрати на продаж [1]. Проте така бізнес-модель досить обмежена і вимагає очікувань щодо здійснення в короткостроковому періоді операцій з купівлі-продажу для отримання прибутків від коливання цін [32], а для криптовалюти це не завжди доречно.

Будь-які суттєві зміни справедливої вартості криптовалюти вимагають належного розкриття інформації у фінансовій звітності. Оскільки визнання та відображення в обліку криптовалюти пов'язані з застосуванням багатьох підходів до оцінки і невизначеності [38], для користувачів звітності для прийняття ними економічних рішень необхідний достатній обсяг інформації про використання криптовалюти. Зокрема, згідно з МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [39], суб'єкт господарювання має розкрити судження керівництва щодо обліку активів, у даному випадку відповідно стосовно криптовалюти також.

ЄС є першою міжнародною організацією, яка запропонувала конкретну нормативну базу, зокрема, щодо функціонування ринку криптоактивів (markets in crypto assets – MiCA). Крім того, низка країн-членів вже мають власне спеціальне законодавство щодо обігу токенів та криптовалют: Франція, Ліхтенштейн, Мальта, Гібралтар [10], але на багатонаціональному рівні поки немає затвердженої єдиної позиції. В Австрії криптовалюта визнається в обліку як інші (нематеріальні) товари чи інші бізнес-активи, в Німеччині – як приватні гроші та фінансові інструменти (Bitcoin надано статус платіжного засобу у сфері торгівлі й банківського обслуговування), у Франції – криптовалюту обліковують як цифровий актив (при цьому, оподаткуванню підлягає лише приріст капіталу від управління криптовалютою, а у разі використання її як засобу платежу і розрахунків, стягування ПДВ не здійснюється), у Швеції – як активи, які підлягають обов'язковому розкриттю у звітності [22]. За межами ЄС

такі країни, як Велика Британія, США, Гонконг не поспішають з введенням спеціальних правил і на даному етапі використовують законодавство про цінні папери.

Для правильного трактування сутності криптовалюти як об'єкта обліку необхідно розуміти різнонаправленість властивостей та відповідно цілей використання криптовалюти, які також мають бути враховані при виборі підходів до оцінювання вартості, відображення в обліку та розкриття у звітності [40]. Нематеріальні цифрові активи, до яких належить криптовалюта, призначені для використання в конкретних цілях: оплати повсякденних товарів (наприклад, Monero), як платіжні, обмінні, інвестиційні токени («корисні» токени) [3], використання центральними банками (CBDC) або децентралізованими фінансовими протоколами (токени управління), приховування відправників, одержувачів та суми транзакцій (монети конфіденційності), для організації азартних ігор (блокчейн-казино), благодійництва та позик, розблокування доступу до певних служб (службові маркери), для унікальних рідкісних активів та предметів колекціонування (незамінні токени) тощо [5]. З методологічної точки зору європейські державні органи визначають юридичний режим токенів, включаючи їх у загальні категорії: оплата, інвестиції та корисність – які пов'язані з різними специфічними функціями, що встановлює відповідні сфери регулювання. Поняття криптоактивів досить узагальнене і перебуває на етапі формування та розвитку, до його складу відносять криптовалюти, криптомонети, криптотокени [32], хоча в деяких джерелах їх використовують рівнозначно [1, 20, 41].

Змінюються способи використання криптовалюти, спостерігається трансформація підходів до регулювання, розуміння її сутності та ідентифікації з точки зору обліку операцій з криптовалютою, тому необхідним є визначення криптовалюти як криптоактиву для потреб обліку.

Криптовалюта як об'єкт обліку – це цифрова або віртуальна валюта, записана у вигляді цифрового коду за допомогою інфраструктури розподіленої книги (блокчейн), яка не регулюється централізовано та надає різні права

використання як засобу обміну, отримання доступу або прав на використання активів чи послуг, інвестицій, представлення інтересів власності, має нематеріальну форму, визначену вартість та може бути ідентифікована. З огляду на зростання сфери використання та значення в економічному житті, доцільно також уточнити розуміння криптовалюти як цифрове представлення вартості, а не як випущені централізованими фінансово-кредитними установами або емітентами електронні гроші, яка за певних обставин може бути використана в розрахунках як альтернатива грошовим коштам. Криптовалюта залежно від виду, властивостей та призначення для використання може розглядатись як об'єкт обліку через: нематеріальні активи, запаси, а за умови подальшого нормативно-правового врегулювання статусу і обігу як грошові кошти та їх еквіваленти.

Багатогранний характер криптовалюти вимагає гнучкого підходу у застосуванні стандартів обліку та звітності. Криптовалюту слід розглядати як новий тип активів і адаптувати під його властивості наявні стандарти обліку і звітності, законодавчий статус, який врегулював би не тільки правила обігу, а й рівень розкриття інформації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Динамічні зміни умов функціонування підприємств спричиняють трансформацію можливостей і способів розрахунків. Визнання, оцінка та відображення в обліку і звітності криптовалюти пов'язані з великою кількістю суджень та невизначеності в стандартах, вимагають ретельного підходу у застосуванні професійного судження бухгалтера, аудитора, консультанта.

Гібридний характер та різнонаправленість цільового використання криптовалюти ускладнюють вибір правильних підходів для її обліку. Через недостатній рівень ліквідності, значні ризики зміни вартості, відсутність статусу законного платіжного засобу криптовалюта не визнається в обліку як фіксовані грошові кошти, їх еквіваленти, депозити або валютні цінності. Також перешкодами для визнання криптовалюти фінансовим інструментом є

відсутність договірних прав чи зобов'язань, пов'язаних з використанням криптовалюти, неможливість їх віднести до цінних паперів. Використання цифрових технологій, немонетарний характер, можливість ідентифікувати та відокремити актив, відсутність фізичної субстанції, дозволяють обліковувати криптовалюту як нематеріальний актив і оцінювати за собівартістю або за моделлю переоціненої вартості. Залежно від бізнес-моделі, якщо криптовалюта утримується для продажу, вона може обліковуватись як запаси, оцінені за справедливою вартістю мінус витрати на продаж.

Криптовалюту як об'єкт обліку запропоновано визначати як цифрову або віртуальну валюту, записану у вигляді цифрового коду за допомогою інфраструктури розподіленої книги (блокчейн), яка не регулюється централізовано та надає різні права використання як засобу обміну, отримання доступу або прав на використання активів чи послуг, інвестицій, представлення інтересів власності, має нематеріальну форму, визначену вартість й може бути ідентифікована.

Відсутність чітких правил ринкової та ділової поведінки щодо використання криптовалюти, налагодженої системи обліку, оподаткування та звітності, лише заохочують нерозуміння та потенційне зловживання принципово цікавим й перспективним нововведенням. Тому напрямки подальших досліджень стосуються визначення властивостей та побудови чіткої класифікації криптовалюти для доповнення існуючих МСФЗ та МСБО положеннями, застосування яких дозволить доречно, об'єктивно і прозоро відображати інформацію про її використання та впливати на рішення користувачів, які приймаються на основі фінансової звітності підприємства.

Література

1. Accounting for cryptocurrencies. ACCA. *Strategic Business Reporting, Think Ahead. Technical articles.* 2022. URL: <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/strategic-business-reporting/technical-articles/cryptocurrencies.html>

2. Chainalysis (2022). The 2022 Global Crypto Adoption Index: Emerging Markets Lead in Grassroots Adoption, China Remains Active Despite Ban, and Crypto Fundamentals Appear Healthy. Report. September 14, 2022. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index/>
3. EBA reports on crypto-assets. European Banking Authority. 09 January, 2019. URL: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2545547/67493daa-85a8-4429-aa91-e9a5ed880684/EBA%20Report%20on%20crypto%20assets.pdf>
4. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні, опублікована 30 листопада 2017 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>
5. Cryptocurrency for Accounting: Keeping up with the Future. Maryville University. Article. September, 2022. URL: <https://online.maryville.edu/blog/cryptocurrency-accounting/#back-to-top>
6. Теслюк Н.П., Жулин О.В., Назаренко Я.Я., Куїмова А.В. Аналіз розвитку криптовалют на віртуальному ринку фінансових послуг. Ефективна економіка. 2021. № 7. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.7.75](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.7.75)
7. Рисін В.В., Рисін М.В., Федюк І.В. Правовий статус криптовалюти як фінансового інструменту. Ефективна економіка. 2018. № 11. DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.7](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.7)
8. Шевченко О.М. Світові тенденції розвитку ринку фінансових технологій та особливості його функціонування в Україні. Ефективна економіка. 2021. № 6. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.6.86](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.6.86)
9. Tretina K., Curry B. (2022). 10 Best Cryptocurrencies of September 2022. Forbes Advisor. Investing, 2022. URL: <https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/top-10-cryptocurrencies/>
10. Lannoo K. (2022). EU's proposed crypto regulations are flawed. FINANCIAL TIMES. October 14, 2022. URL: <https://www.ft.com/content/83ddff31-fb9a-4765-becf-82a52cc7291d>
11. Фостолович В.А. Механізм управління крипто валютою в обліковій системі підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6324>

12. Костюченко В.М., Малиновська А.М., Мамонова А.В. Облік криптовалют за міжнародними стандартами. *Modern Economics*. № 21 (2020). С.122-128. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/en/issue-21-2020>
13. Костюченко В. М., Малиновська А. М., Мамонова А. В. Бухгалтерський облік криптовалют. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 33. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/33-2019>
14. Fomina O., Moshkovska O., Avhustova O., Romashko O., Holovina D. Current aspects of the cryptocurrency recognition in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. № 14. Issue № 2. P. 203– 213.
15. Семенова С. М., Шпирко О. М. Управління грошовими потоками на підприємствах водного транспорту: обліково-аналітичний аспект [монографія]. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 252 с. ISBN 978-611-01-0752-5.
16. Subačienė R., Kurauskienė N. (2020). Evaluation of alternatives of cryptocurrency accounting. *Buhalterinės Apskaitos Teorija ir Praktika*. December 2020. DOI: 10.15388/batp.2020.26
17. Загрядська М. Криптовалюти в Україні. Як оподаткувати операції. *Юридична газета online: Всеукраїнське професійне юридичне видання*. 2019. № 36 (690). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/kriptovalyuti-v-ukrayini.html>
18. Kim K.-W., Lee S.-M., Kim S.-Y., Jung D.-W., Jee E.-S. (2021). Imitations of Current Cryptocurrency Accounting Methods and Suggested Improvements. December 2021. DOI: 10.24056/KAJ.2021.10.004
19. Семенова С.М., Шпирко О.М. Облікове забезпечення управління валютними операціями транспортних підприємств у зовнішньоекономічній діяльності. *Інструментарій менеджменту зовнішньоекономічної діяльності: монографія / Під заг. ред. Карпенко О.О.* Київ: ДУІТ, 2021. 236 с.
20. Ferrari V. (2020). The regulation of crypto-assets in the EU – investment and payment tokens under the radar. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. Volume 27, Issue 3. Pages 325-342. URL: <https://doi.org/10.1177/1023263X20911538>
21. Kovova, I.S., Semenova, S.M. (2015). Accounting and analytical support for costs control of small businesses under euro integration, *Actual Problems of Economics*, 173 (11), 353-358, URL: <https://eco-science.net/downloads/>
<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84951043211&origin=inward&txGid=2f0c0ee5830d5167134c7958f4707c60>

22. Skrypnyk S., Holovchak Inesa H., Shepel I. World practices of accounting and taxation of cryptocurrencies. Problems of Innovation and Investment Development. December 2021. DOI: 10.33813/2224-1213.27.2021.5
23. Палій А. Як криптовалюта допомагає ЗСУ перемагати. Юридична газета online: Всеукраїнське професійне юридичне видання. 16 червня 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/yak-kriptovalyuta-dopomagaе-zsu-peremagati.html>
24. Шпирко О. М. Електронні гроші як об'єкт бухгалтерського обліку підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету: Збірник наукових праць. Серія: Економіка. Ужгород: УНУ, 2014. Випуск 1 (42). С. 197-200.
25. Semenova S. Cash flow optimization and accounting in the enterprise. *Social and Legal Sciences* (Warsaw, Poland), Vol. 1 No. 2, November 2018. P.57-69. ISSN 2544-6770
26. Feedback on EFRAG's crypto-assets DP and recommendations for the IASB. Deloitte. 29 April, 2022. URL: <https://www.iasplus.com/en/news/2022/04/efrag-crypto-assets>
27. Kostyuchenko V., Malinovskaya A., Mamonova A. Legal and Accounting Dimensions of Cryptocurrency in Ukraine. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 2020, Vol. 21, Issue 6, (USA). URL: <https://www.abacademies.org/journals/month-december-year-2020-vol-21-issue-6-journal-jeeer-past-issue.html>
28. Семенова С.М. Ключові тенденції в управлінні ризиками провідних компаній ЄС за оцінками внутрішніх аудиторів. Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид., 2020. № 9. doi: 10.32702/2307-2105-2020.9.68. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8710>
29. Conceptual Framework for Financial Reporting. URL: [https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20\(2\).pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20(2).pdf)
30. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСФ3%207_ukr_2020.pdf
31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСБО%2032_ukr_2020.pdf

32. Applying IFRS Accounting by holders of crypto assets - EY. Updated October 2021. URL: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifrs/ey-apply-ifrs-crypto-assets-update-october2021.pdf?download
33. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСФ3%209_ukr_2020.pdf
34. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСБО%2038_ukr%202020.pdf
35. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСБО%2021_ukr_2020.pdf
36. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСФ3%2013_ukr%202020.pdf
37. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСБО%202_ukr_2020.pdf
38. Король С.Я., Семенова С.М., Курбет М.А. Впровадження звітності про сталий розвиток в Україні: стан та перспективи в умовах євроінтеграції. *Бізнес-Інформ*, 2022. № 1. С. 294–301. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-294-301>
39. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/МСБО%201_ukr_2020.pdf
40. Semenova S. M., Shpyrko O. M., Ziabchenkova H. V., Kuzmenko O. P. (2021). Risks in the System of Accounting and Financial Statements. *Business Inform.* 10:290–297. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-290-297>
41. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : монографія / [О.І. Малишкін, К.В. Безверхий, І.С. Ковова, С.М. Семенова, С.М. Шуляренко, В.П. Карев]; за наук. ред. О.І. Малишкіна; Державний університет інфраструктури та технологій. Київ: ВД «АртЕк», ДУІТ, 2018. 418 с.

References

1. ACCA (2022), “Accounting for cryptocurrencies”, Strategic Business Reporting, Think Ahead. Technical articles, available at: <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/strategic-business-reporting/technical-articles/cryptocurrencies.html> (Accessed 10 Sept 2022).
2. Chainalysis (2022), “The 2022 Global Crypto Adoption Index: Emerging Markets Lead in Grassroots Adoption”, China Remains Active Despite Bank, and Crypto Fundamentals Appear Healthy. Report, available at: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index/> (Accessed 10 Sept 2022).
3. EBA (2019), “EBA reports on crypto-assets”, European Banking Authority, available at: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2545547/67493daa-85a8-4429-aa91-e9a5ed880684/EBA%20Report%20on%20crypto%20assets.pdf> (Accessed 10 Sept 2022).
4. National Bank of Ukraine (2017), “Joint statement of financial regulators regarding the status of cryptocurrencies in Ukraine”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini> (Accessed 10 Sept 2022).
5. MU (2022), “Cryptocurrency for Accounting: Keeping up with the Future”, Maryville University, Article, available at: <https://online.maryville.edu/blog/cryptocurrency-accounting/#back-to-top> (Accessed 10 Sept 2022).
6. Tesliuk, N., Zhulin, O., Nazarenko, Ya. and Kuimova, A. (2021), “Analysis of cryptocurrency development in the virtual market of financial services”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 7. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.7.75](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.7.75)
7. Rysin, V., Rysin, M. and Fedyuk, I. (2018), “Legal status of cryptocurrency as a financial instrument”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11. DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.7](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.7)
8. Shevchenko, O. (2021), “World trends of financial technologies market development and peculiarities of its functioning in Ukraine”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 6. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.6.86](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.6.86)

9. Tretina, K. and Curry, B. (2022), "10 Best Cryptocurrencies of September 2022", *Forbes Advisor. Investing*, available at: <https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/top-10-cryptocurrencies/> (Accessed 10 Sept 2022).
10. Lannoo, K. (2022), "EU's proposed crypto regulations are flawed", *FINANCIAL TIMES*, available at: <https://www.ft.com/content/83ddff31-fb9a-4765-becf-82a52cc7291d> (Accessed 10 Sept 2022).
11. Fostolovych, V. (2018), "The mechanism of management crypto currency in the accounting system of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6324> (Accessed 10 Sept 2022).
12. Kostyuchenko, V., Malinovskaya, A. and Mamonova, A. (2020), "Cryptocurrencies Accounting under International Standards", *Modern Economics*, vol. 21(2020), pp. 122-128, available at: <https://modecon.mnau.edu.ua/en/issue-21-2020> (Accessed 10 Sept 2022).
13. Kostyuchenko, V., Malinovskaya, A. and Mamonova, A. (2019), "Accounting of cryptocurrencies", *Market infrastructure*, vol. 33, available at: <http://www.market-infr.od.ua/uk/33-2019> (Accessed 10 Sept 2022).
14. Fomina, O., Moshkovska, O., Avhustova, O., Romashko, O. and Holovina, D. (2019), "Current aspects of the cryptocurrency recognition in Ukraine", *Banks and Bank Systems*, vol. 14, Issue 2, pp. 203–213.
15. Semenova, S.M. and Shpyrko, O.M. (2015), *Upravlinnya hroshovymy potokamy na pidpryyemstvakh vodnoho transportu: oblikovo-analitychnyy aspekt* [Cash Flow Management at Water Transport Enterprises: Accounting and Analytical Aspect], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
16. Subaciene, R. and Kurauskiene, N. (2020), "Evaluation of alternatives of cryptocurrency accounting", *Buhalterinės Apskaitos Teorija ir Praktika*, vol 22. DOI: 10.15388/batp.2020.26
17. Zagryadska, M. (2019), "Cryptocurrencies in Ukraine. How to tax transactions", *Legal newspaper online: All-Ukrainian professional legal publication*, vol. 36 (690), available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/kriptovalyuti-v-ukrayini.html> (Accessed 10 Sept 2022).
18. Kim, K.-W., Lee, S.-M., Kim, S.-Y., Jung, D.-W. and Jee, E.-S. (2021), "Imitations of Current Cryptocurrency Accounting Methods and Suggested

Improvements”, *Korean Accounting Journal*, December 2021. DOI: 10.24056/KAJ.2021.10.004

19. Semenova, S.M. and Shpyrko, O.M. (2021), “Accounting support for the management of currency transactions of transport enterprises in foreign economic activity”, *Instrumentarij menedzhmentu zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti* [Toolkit of management of foreign economic activity], DUIT, Kyiv, Ukraine.

20. Ferrari, V. (2020), “The regulation of crypto-assets in the EU – investment and payment tokens under the radar”, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, vol. 27, Issue 3, pp. 325-342. <https://doi.org/10.1177/1023263X20911538>

21. Kovova, I.S. and Semenova, S.M. (2015), “Accounting and analytical support for costs control of small businesses under euro integration”, *Actual Problems of Economics*, vol. 173 (11), pp. 353-358, available at: <https://eco-science.net/downloads/> (Accessed 10 Sept 2022).

22. Skrypnyk, S., HolovchakInesa, H. and Shepel, I. (2021), “World practices of accounting and taxation of cryptocurrencies”, *Problems of Innovation and Investment Development*, vol. 27, pp. 44-56. DOI: 10.33813/2224-1213.27.2021.5

23. Palii, A. (2022), “How cryptocurrency helps the Armed Forces to win”, *Legal newspaper online: All-Ukrainian professional legal publication*, available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/yak-kriptovalyuta-dopomagae-zsu-peremagati.html> (Accessed 10 Sept 2022).

24. Shpyrko, O. M. (2014), “Electronic money as an object of enterprise accounting”, *Scientific Bulletin of the Uzhhorod University: Collection of Scientific Works. Series: Economy*, vol. 1 (42), pp. 197-200.

25. Semenova, S. (2018), “Cash flow optimization and accounting in the enterprise”, *Social and Legal Sciences* (Warsaw, Poland), Vol. 1, No. 2, pp.57-69.

26. Deloitte (2022), “Feedback on EFRAG's crypto-assets DP and recommendations for the IASB”, available at: <https://www.iasplus.com/en/news/2022/04/efrag-crypto-assets> (Accessed 10 Sept 2022).

27. Kostyuchenko, V., Malinovskaya, A. and Mamonova, A. (2020). “Legal and Accounting Dimensions of Cryptocurrency in Ukraine”, *Journal of Economics and Economic Education Research*, vol. 21, Issue 6, available at:

<https://www.abacademies.org/journals/month-december-year-2020-vol-21-issue-6-journal-jeeer-past-issue.html> (Accessed 10 Sept 2022).

28. Semenova, S. (2020), “Key trends in risk management of leading eu companies according to internal auditors”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8710> (Accessed 10 Sept 2022). doi: 10.32702/2307-2105-2020.9.68.

29. IFRS Foundation (2010), “Conceptual Framework for Financial Reporting”, available at: [https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20\(2\).pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH%20(2).pdf) (Accessed 10 Sept 2022).

30. IFRS Foundation (2012), “International Accounting Standard 7 “Statement of Cash Flows”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCΦ3%207_ukr_2020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).

31. IFRS Foundation (2012), “International Accounting Standard 32 “Financial Instruments: Presentation”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCBO%2032_ukr_2020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).

32. EYGM Limited (2021), “Applying IFRS Accounting by holders of crypto assets - EY. Updated October 2021”, available at: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/ifrs/ey-apply-ifrs-crypto-assets-update-october2021.pdf?download (Accessed 10 Sept 2022).

33. IFRS Foundation (2012), “International Financial Reporting Standard 9 “Financial Instruments”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCΦ3%209_ukr_2020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).

34. IFRS Foundation (2012), “International Accounting Standard 38 “Intangible Assets”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCBO%2038_ukr%202020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).

35. IFRS Foundation (2012), “International Accounting Standard 21 “The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCBO%2021_ukr_2020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).

36. IFRS Foundation (2013), “International Financial Reporting Standard 13 “Fair Value Measurement”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCΦ3%2013_ukr%202020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).
37. IFRS Foundation (2012), “International Accounting Standard 2 “Inventories”, available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCBO%202_ukr_2020.pdf (Accessed 10 Sept 2022).
38. Korol, S.Ya., Semenova, S.M. and Courbet, M.A. (2022), “Implementation of reporting on sustainable development in Ukraine: status and prospects in the context of European integration”, *Business-Inform*, vol. 1, pp. 294–301. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-294-301>
39. International Accounting Standard 1 “Presentation of Financial Statements ()”, “”, available at: (Accessed 10 Sept 2022). https://www.mof.gov.ua/storage/files/MCBO%201_ukr_2020.pdf
40. Semenova, S. M., Shpyrko, O. M., Ziabchenkova, H. V. and Kuzmenko, O. P. (2021), “Risks in the System of Accounting and Financial Statements”, *Business Inform*, vol. 10, pp. 290–297. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-290-297>
41. Malyshkin, O.I., Bezverkhyi, K.V., Kovova, I.S., Semenova, S.M., Shulyarenko, S.M. and Karyev, V.P. (2018), *Harmonizatsiya bukhhaltern'koho obliku ta opodatkovannya na pidpryyemstvakh Ukrayiny v konteksti normatyviv YES* [Harmonization of accounting and taxation at Ukrainian enterprises in the context of EU standards], Derzhavnyy universytet infrastruktury ta tekhnolohiy. VD «ArtEk», DUIT, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2022 р.